

Beslutningsforslag nr. B 59. Fremsat den 23. februar 1993 af Rahbæk Møller (SF), Gade (SF), Birgitte Husmark (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om ansættelse i videnskabelige stillinger ved universiteterne og de højere læreanstalter

Folketinget opfordrer undervisningsministeren til at revidere bekendtgørelse nr. 597 af 3. december 1975 om ansættelse i professorstillinger, videnskabelige adjunkt/lektorstillinger og eksterne lektorater ved de højere uddannelsesinstitutioner under undervisningsministeriet og herunder foretage følgende ændringer:

- 1) Bedømmelsesudvalg skal sammensættes af aktive forskere fra det fagområde, som stillingen opslås i. Et flertal af bedømmelsesudvalgets medlemmer skal komme fra andre institutioner. For at sikre tilstrækkelig faglig viden bør forskere fra udenlandske institutioner inddrages i højere grad end nu.
- 2) Rektor skal påse, at stillingsopslaget ikke indeholder formuleringer, som skønnes alene at have til formål i urimeligt omfang at begrænse antallet af mulige kandidater til stillingen.
- 3) Instituttet skal høres om ansøgerne på linie med studienævnet.
- 4) Formuleringen om, at ansøgerne skal have kandidatgrad, ændres til et krav om fuldført forskeruddannelse med en dispensationsmulighed af hensyn til de generationer, hvor det endnu ikke var almindeligt at tage en forskeruddannelse.
- 5) Det præciseres, at der sædvanligvis ikke bør stilles krav om, at ansøgere medsender kopier af deres samlede produktion. I stedet bør der medsendes kopier af et antal videnskabelige værker efter ansøgerens eget valg, hvor antallet afhænger af publiceringspraksis i det pågældende fag.
- 6) Det præciseres, at der ikke kan opslås adjunktstillinger alene. Videnskabelige stillinger bortset fra professorater opslås som adjunkt/lektorstillinger, hvor det alene afhænger af den valgte ansøgers kvalifikationer, om ansættelse sker i en adjunkt- eller en lektorstilling. Såfremt ansættelse sker i en adjunktstilling, sker overgang til lektorstilling efter fornyet bedømmelse, men uden opslag.

Bemærkninger til forslaget

Kvalitet i undervisning og forskning er blevet et nøglebegreb i de senere års debat, og der gøres mange forsøg på at danne sig øjebliksbilleder af situationen f.eks. ved hjælp af evalueringer. Det er sikkert også meget nyttigt at foretage sådanne, men det er lige så vigtigt at interessere sig for de mekanismer, der fremmer kvalitet eller det modsatte. I denne forbindelse spiller det en stor rolle, hvordan ansættelser foregår. Universitetsansatte er også mennesker, og deres adfærd er ikke upåvirket af, hvordan de forventes at agere for at få stillinger.

To begivenheder i den senere tid har illustreret, at de nuværende ansættelsesprocedurer på universiteterne ikke fungerer godt nok. I forbindelse med genåbningen af Sociologisk Institut på Københavns Universitet har det vist sig, at professoransættelse ikke kan foretages på mindre end et år, hvilket forsinker genåbningen. En ansættelsessag i forbindelse med et lektorat på Institut for Litteraturvidenskab på Københavns Universitet har genrejst diskussionen om nepotisme ved stillingsbesættelser.

Mange ting ændres på universiteterne og de højere læreanstalter i denne tid på grund af den nye universitetslov. Det er ikke hensigten med dette beslutningsforslag at genoptage diskussionen om fordele og ulemper ved de ændringer, der sker.

Men reglerne for ansættelse er fastlagt af ministeren i en bekendtgørelse. Den nuværende bekendtgørelse er fra 1975, og det må forventes, at ministeren under alle omstændigheder snart vil foretage en modernisering. Hensigten med dette beslutningsforslag er at tage hul på diskussionen om indholdet i en revision.

De væsentligste problemer er som illustreret af de to eksempler, der er nævnt ovenfor, at ansættelser kan være urimeligt tidsrøvende, og at der for ofte opstår mistanke om nepotisme. Sidstnævnte problem skyldes i høj grad, at der i mange år har været næsten ansættelsesstopt på universiteterne. Der er derfor

mange steder en stor mængde kvalificerede ansøgere – sommetider væsentligt bedre kvalificerede end de nuværende ansatte. Det kan føre til forsøg på at favorisere de ansøgere, som instituttet selv har uddannet, i den meget hårde konkurrence. Men selv om det i nogle tilfælde kan være menneskeligt forståeligt, er det nødvendigt at fastholde, at stillinger, der formelt opslås i fri konkurrence, også reelt besættes med de bedst kvalificerede.

Det bør i de tilfælde noteres, at hvis institutterne forsøger at imødegå den skæve aldersfordeling ved at favorisere de yngste risikerer man dels at ofre en generation af forskere og dels at løbe ind i en af fortidens synder nemlig at lave en ny alderspukkel. Især synes der at være mange kvinder, der på grund af børnefødsler er kommet lidt senere i gang med den videnskabelige karriere og derfor ikke nåede at få stillingerne, mens de var der. Også for at komme ud af problemet med den skæve alders- og kønssammensætning, bør man konsekvent ansætte de bedst kvalificerede.

Forslagsstillerne er blevet gjort opmærksom på, at der nogle steder er uvilje mod at ansætte udlændinge, fordi de ofte vil forlade instituttet igen efter et par år, og så risikerer instituttet ikke at få stillingen igen. Det er derfor foreslået, at man i sådanne tilfælde, hvor en stilling forlades igen f.eks. inden 3 år, automatisk opslår samme stilling igen. Synspunktet er formodentligt rigtigt, og institutionerne burde indføre en sådan politik. Men det ville være et indgreb i selvstyret at indføre det via en ansættelsesbekendtgørelse.

En bedre stillingsstruktur er også nødvendig for at få rettet op på problemerne. Som gentagne gange påvist af Forskningspolitisk Råd mangler der tidsbe-grænsede stillinger til nyuddannede forskere til at kvalificere sig i. De nuværende seniorstipendiater er alt for få til at imødekomme behovet. I praksis lever de unge forskere derfor af løse bevillinger og/eller dagpenge. Alternativet er, at de får et adjunktur med

meget uklare muligheder for senere at fortsætte i et lektorat.

Det ville endelig være en fordel at få ændret lov om offentlighed i forvaltningen, så der også er offentlighed om besættelse af videnskabelige stillinger, i hvert fald når der er tale om positive bedømmelser. Åbenhed er her som alle andre steder en af de bedste garantier mod usaglige afgørelser.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad 1

Bedømmelsesudvalg nedsættes af fakultetsrådene, og også efter den nye universitetslov skal de komme med indstilling til bedømmelsesudvalg. Det er imidlertid mange steder praksis, at institutterne har stor indflydelse på sammensætningen og herunder stiller med udvalgsformanden. Der opstår derved meget let mistanke om, at der ikke foretages en tilstrækkelig uafhængig bedømmelse af ansøgernes stilling. Det foreslås derfor, at der skal være et flertal af medlemmer fra andre universiteter eller forskningsinstitutioner. Samtidig er det væsentligt at præcisere, at medlemmerne skal være aktive forskere inden for det pågældende fagområde.

Ad 2

I forbindelse med stillingsopslag bruges der ofte stillingsbeskrivelser, der er så snævre, at de kun kan være beregnet på at sikre en bestemt ansøger stillingen. Dette bør undgås. Efter den ny universitetslov er det rektor, der endeligt formulerer stillingsopslaget efter indstilling fra fakultetsrådet. Det foreslås at pålægge rektor at sikre, at stillingsopslag ikke formuleres for snævert.

Ad 3

Uanset om instituttet bliver repræsenteret i bedømmelsesudvalget, vil det være rimeligt at give det ret til at udtale sig på linie med studienævnet. Den ansatte skal jo indgå i et arbejdskollektiv på instituttet. Det væsentlige er, at en prioritering efter andre kvalifikationer end de rent akademiske foretages åbent og ikke maskeres som en kvalitetsvurdering.

Ad 4

I den nuværende bekendtgørelse er en kandidatgrad forudsætning for ansættelse. Efter opbygningen af forskeruddannelserne må denne formulering anses for forældet og må erstattes med et krav om Ph.D.uddannelse. I en overgangsperiode vil der dog stadig væk være ansøgere fra generationer, hvor en

formel forskeruddannelse ikke var almindelig, men hvor forskerne i stedet uddannede sig på anden vis. Der er derfor behov for en dispensationsbestemmelse. Det må forudses, at efter en ret kort årrække vil en sådan dispensationsbestemmelse have mistet sin aktualitet, idet alle ældre ansøgere enten vil have opnået en stilling eller være klart mindre kvalificerede end Ph.D'ere.

Ad 5

En af årsagerne til de meget lange tider, der går med at ansætte forskere, er, at det forlanges, at al videnskabelig produktion medsendes i et antal eksemplarer svarende til antallet af medlemmer af bedømmelsesudvalget. Ud over at der er tale om et betydeligt ressourcespild, gør denne sommetider ganske overvældende papirmængde det i realiteten sværere at danne sig et overblik over de enkelte ansøgers kvalifikationer. Det foreslås derfor, at der kun forlanges et mindre antal publikationer medsendt i lighed med, hvad der er praksis mange andre steder i verden. Det præcise antal bør afhænge af faget og af, om der er tale om et lektorat eller et professorat. En samlet publikationsliste bør naturligvis fortsat vedlægges ansøgningen.

Ad 6

Der har udviklet sig en uheldig praksis vedrørende adjunkturer og lektorater. Dels opslås der sommetider adjunkturer, uden at der efterfølgende opslås lektorater. Og dels er det ved at være praksis, at adjunkturer besættes efter en mere lemefældig procedure end lektorater. Når adjunkturet så udløber, er det uklart, om adjunkten har en fortrinsret til det lektorat, der efterfølgende opslås. I nogle tilfælde manipuleres der, så adjunkten får stillingen, selv om der er bedre kvalificerede ansøgere. I andre tilfælde vælges en anden som den mest kvalificerede med det resultat, at adjunkten med rimelighed kan føle sig lokket i en blindgyde.

Denne praksis synes ikke at være i overensstemmelse med intentionerne i ansættelsesbekendtgørelsen. Det foreslås derfor, at alle stillinger på dette niveau opslås som adjunkturer/lektorater, at den bedst kvalificerede får stillingen, og at denne får et lektorat, hvis vedkommende skønnes umiddelbart kvalificeret hertil. Det kan også forekomme, at institutionen finder den bedst kvalificerede god nok til at blive ansat, men ønsker en prøvetid. I så fald ansættes vedkommende som adjunkt. Når adjunkturet udløber, skal adjunkten bedømmes for ansættelse som lektor, men det sker uden konkurrence og uden opslag. Kun hvis

adjunkten ikke findes kvalificeret, opslås stillingen igen som adjunktur/lektorat.

Ved den nuværende procedure stilles mange bedømmelsesudvalg over for et ubehageligt valg mellem enten at være brutal over for folk, der har passet

deres arbejde tilfredsstillende, eller at bøje sandheden for at erklære adjunkten for den mest kvalificerede. Ved den foreslåede procedure skabes der rene linier.